

לה:

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מסורת הש"ס

עין משפט
נר מצווה

ד"ר רמב"ם. פירוש דלד טעמיהו מהכא יש ספק לביד
דהי מנייהו הוה הולד אס ונדל קודם שמכר או אחר
שמכר וכן כשור שננה את הפרה ונמלא עוברה בלדה (ב"ק דף מו.)
בלא טענתא מסופקיס ב"ד אף היה מעשה אס קודם שנגמרה ילדה

(א) לקמן (לח) כ"ח טו: קר.

הגהרות הב"ח

(א) גבי אמר הנהיגו רבם:
(ב) שם הכי נמי דמחיתין ובי
תימא רבי נמי מתקני דנגן
מדי דלמי היה: (א) רשב"ם
ד"ה ויחל לא ובי לא
מיתבאר כהנהגה ובי להשיב
לנפלים. גבי דתימא מהם להא
דמני חייב על מלאתי הויא
דנפשה עליו ונל ונל לא
נמלי שמחירו לתיקן לקמן
דף פ"ח ע"א: (ד) בא"ד וכל
מחל דלמילי ומתני מתמח
(ה) בא"ד דמחירו נמדה
אין לרבים אינו יודע:
(ו) רוב ד"ה אין מולאים
(ז) ורשעים מה לרבי וק
נחלה לפרש לקמן פ"ג מ'
שמח נר וכל מתקן אס
דף ק"ו:

מוסף רש"י

במשלם שניא אפון
חייבין ארעא אד בלא
כסף. דלא מימי כהנאה
אלא כסף נטקא חייבין
השנים על מנתת הללו
(ב"ב ט"ז).

רבינו גרשום (הבש"ק)

הררע לרבים משכנתא
היא בידו ה"ג כמכירה
תכירו לשיהו לפירות
בני למחור: ישראל אבא
מחמת עבדים עבדים. נגון
שקנתא מן העבדים ו שנים
אין חוקה מה עבדים אין
לו חוקה מן ישראל אס
קה כמנו קרקע אפי"כ
יש לו שטר מכירה עליה
לפי שבדעיתין אין חוקה
בשנים אצל ישראל אבא
מחמת עבדים נמי אין
לו חוקה אפי"כ יש לו
אחרו שטר משכנתא ישראל
לעבדים ואפי"כ שיש לו
עדים לשישראל שעבר בה
עבדים אין חוקתו חוקה
קה ישראל קרקע כמכירה
הוא אחר ורעור עליה ואמר
הו משיאל מלמי קניתינה
אס יש לו עדים שעבר בה
אחרו ישראל אפי"כ יום אחד
חוקתו חוקה: אפר אבא ו
אחרו ישראל: אפר. לדידי
אמר אחרו עבדים משכנתא
לוה דהווא עבדים נופיה
קנאה משיאל מרמינ:

אס כה אחד מן השוק והחוקי כה. בך קרקע דלמר רב נמחן (לד): כל
דאלים נכר וכה זה השלישי ומטפה מהשנים אלו הטוענים של אבותי:
אין מולאין אופס. ב"ד מידו של זה השלישי ואפי"כ דלא טעין מדי
דשמח גם לבי הראשונים אין להם חלק בה: דפני רבי חייא גולן
של רביס כו'. ופכרי נהרדעי דנבגול

אית ליה דררא דרמונא ולההוא אית ליה
דררא דרמונא הכא אי דמר לא דמר ואי דמר
לא דמר אמרי נהרדעי (ב) א"ם בא אחד מן
השוק והחוקי בה אין מוציאין אותה מידו
דתני רבי חייא גולן של רבים לאו שמייה גולן
רב אשי אמר לעולם שמייה גולן ומאי לא
שמייה גולן ישאל ניתן להשבין: חוקתן שלש
שנים מיום ליום וכו': א"ר אבא ר' דלי ליה
איהו גופיה צנא דפירי דלאחר הוי חוקה אמר
רב זבד ר' תאמן טען ואמר לפירות הורדתיו
נאמן וה"מ ברוך שלש אבא לאהר שלש לא
אל"ל ר' אשי לרב כהנא אי לפירא אחתיה
מאי הוה ליה למעבד אל"ל איבעי ליה למחוי
דאי לא תימא הכי הני משכנתא דסורא
וכתב בהו כמולם שניא אפון תיפוק
ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר
משכנתא גביה ואמר לקוחה היא בידי הכי
נמי דמתימן (ג) מתקני רבנן מדי דרתי ביה
לידי פסידא יאלא איבעי ליה למחוי הכא
נמי איבעי ליה למחוי אמר רב יהודה אמר רב
ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם
מה עכו"ם אין לו חוקה אלא בשטר אף
ישראל הבא מחמת עכו"ם אין לו חוקה אלא
בשטר אמר ואי אמר ישראל
לדידי

אז לאחר שנגמרה וכן כשור נודף
אחר שור אחר והוקו נסס לה. יש
להקפיד אס בשוריו הוקו או יא
כסלע לקה וכן ככל מקום דפליגי
רבנן וסומכוס אכל הכא כוה אומר
של אבותי שעל טענותיהן נא
הספק אמרין כל דאלים גבר:
אין מוציאין אותה מידו. ואפילו
כמבו הרשאה זה לזה הואיל
ורשעים הם (ד) אין מוקקיס להם:
דתני רבי חייא גולן ש"ר רבים א"א
שמייה גולן. שאין מולאין
מידו ומיירי כוה אומר של אבותי
ולא כגול מחמתה בני אדם דהתם
אמאי אין מולאין ורב אשי פליג
אנכסול ושכר דרבי חייא לא להקל
כה אלא להחמיר דלא סגי כהשנה
אחת כמו לשאר גולן עד ששם
גולה לכל אחד ואחד כרבי עקיבא
כנהול עמיס (ב"ק דף ק): ומיירי כגול
מחמתה ובקוטרם פירש דמיירי
במנועי שמכר מנדה שאינה ישרה
דאינו יודע למי גול ולכן לא ניתן
לרבי ואף על פי שיוכל לעשות בו
נזקני צבור כדלמרינן בפרק אין
לדין (בבב"ד דף טו). האי לאו השנה
מעלייתה היא: וא"ר ר"ה צנא
דפירי א"ת"ר הווא חוקה. וא"ת
וליהינה כמנועי דאי צנא אמר לפירות
הורדתי ו"ל דהוי מיגו כמקום עדים

רבינו גרשום

התם לא"ת אית ליה דררא
(מכירתה) בגידי. קרקע
מכירה הוה כמכירה דהאי
ובתר מכירה דאדון ואין
ידוע כמנועי של מי ילדה
(ב"ב) כלומר גולן של
שנים שערמיהם כמכירת
ביהמה לא כגול אלא
שלא ניתן להשבין שאינם
שמיים קררי גולן שאין
ידוע של מי היתה שחיוביה
לו:

דלכן סהדי כיון דלדי ליה נגא דפירי מודה שהיו הפירות שלו ועוד
דאינו רוצה לטעון לפירות הורדתי אלא מוצע הקרקע והפירות:
וא"י פירא אחתיה בא הוה י"ה המעבד. אין לפשר דרב אשי
סבר דלעולם נאמן לומר לפירות הורדתי דאס כן קשה לרב
אשי מאי טעמא דרבנן דנבנו שלש שנים מיום ליום דהא לדידיה
ליכא לתימר כדמפרש רבא ברבי פרקין דעד שלש שנים מזהדר איניס
בשטרניה טפי לא מזהדר דהא לעולם כרין לשמרו כן יאמר לפירות
הורדתי ועוד דאס כן הכי קאלמר דאי לא תימא הכי דלדידיה ליה
למחוי אלא לא צני למחוי דחוקתו אינה חוקה דיכול לומר לפירות
הורדתי ומייתי ממשכנתא דסורא ומאי מייתי אדרבה אס דכדרי
רב אשי תו ליכא פסידא שיכול לומר לפירות הורדתי ונראה לרשב"א
דרב אשי לא כה להמניו אחר ג' אס אומר לפירות הורדתי אלא
שואל איזו תקנה יש לעשות מתחלה שלא יוכל לומר לאחר שלש שלי
היא כשהורדתי לפירות דכבר לא מנתי מחאה אלא כשאר פלוגא
גולגא הוה דקא חריל דארעאי כגולגותא והיכא דלחמתא לפירות לא
מני למחוי הכי וכן פירש בקוטרם והשתא מייתי משכנתא
דסורא דמהינה מחאה כי האי גוונא (ועי' תוס' ב"מ קי. ד"ה אמר ליה):
הכי

הורדתי: א"ל איבעי [ליה] למחוי. בתוך שלש ולומר לעדים דעו
שאלו אין לי שטר מכירה לזה המחוקי זה יוכל לטעון שטר היה לי ואבד כי לא נמרחי בו אחר שלש דיוקן דמימה בו ככל השדה היה
לו להזהר בשטר: דאי לא סימא הכי. דמחאה לחאין שמחאה על הקרקע ומודי בפירות לאו מחאה היא אלא כדלמרינן לקמן (לח): פלוגא
גולגא הוה דקאחיל ארעא דידי כגולגותא למחר תנענא ליה דנינא: אס כן האי משכנתא דסורא כו'. ותקנתא דרבנן הוה חק משכנתא על
משום דהמלוה לחזירו על שדהו אסור לאכול הפירות ומאס רצית אכל כנייתא מותר כעין משכנתא דסורא שמהוה עשירה מנה על
שדהו ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבעלים ונמאס קונה פירות של כל שנה כמנה ואין כאן דב רכיש ואפי"כ ששון הפירות
כפלים שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד שמקבל פירות של כל שנה כמנה ואפילו בשנת כשדון שלל יחו שין פירות השנה דיגר:
אי כביש. טומן המלוה ואמר לאחר שלש לקוחה היא בידי הכי נמי דמתימן ולא יוכל זה לטעון לפירות הורדתי ומחאה נמי לא
מועיל לו: דאפי כוה. לזה לדי הפסד כמתימ: אלא איבעי ליה למחוי. בתוך כל שלש ומהינה ליה מחאה ומדלא מיהא הפסד:
כהא נמי. אס איתא דלפירא אחתיה איבעי ליה למחוי בתוך שלש קודם שיחויק: ישראל הכא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם. שדה
שהכל יודעין שימיה של ישראל ואללה עכו"ם שלש שנים או יותר וטעון שקנה מישרל ואיל ישראל וקנה מההוא עכו"ם ואללה גם הוא
אחר העכו"ם שני חוקה או יותר לא הוי חוקה אלא אמי מריה דארעא ומפיק ליה מידיה דישרל ישראל לזיל וליתבע לעכו"ם דזון מיניה
דליהו הוה דאפסיד אנפשיה דלא הוה ליה למזון ארעא דישרל מעכו"ם עד דלימא ליה הכי ב' שטר דזוני דזונת דמישרל דיון
חוקה לית ליה לעכו"ם ולא כל מאן דאמי מחמתיה דקתם עכו"ם גולגיה הוה וישרל ירל למחוי והלכן לא תקנו כהס חוקה כדלמרינן
לקמן בשמעתין (לח). הוה דבי ריש גלותא לא מחוקי משום האי טעמא גופיה שרמיס א"ל למחוי וישרל זה הבא ממחמת עכו"ם אפי"כ שהחוק
אכל אי טען ישראל ואמר יבד לי ההוא עכו"ם שטר זוני דזונת מיין ורמיס בו שלקחה ממך מהימן דמי למאן דל"ל קמי דידי וזנה ההוא
עכו"ם מיין דמסקי לקמן דמתימן מיגו דאי כבי אל"ל מיין וזנחה ואללה שני חוקה. ודוקא כה מחמת עכו"ם דאלי כה מחמת ישראל אפי"כ שלא
דר כה אלא יום אחד אותה שמכרה לזה וזה החוקי שלש שנים חוקתו חוקה כדלמרי' לקמן (דף מח): גבי ההוא דדר כקשתא בעלימא ארבע שנים:
לדידי

אז נראה דל"ל שמתים
מחמתן כגול: שלל פוק
למכורו וכו'. כו חילי זיל
או שלל מחירי נסו וכו'
ואפסד דמונטי שלל הלוהק
למחור על מריה דלמחור וכו'
שפי העבדים כה"ה
כ"ט